

פתיחת אגרת בשבת - שיעור 134

ואם צריך לחוש לאיסור מוקצה ותחום שבת

- I. טעם ההיתר של קריעת העור (או נייר) על פי החבית (תוספתא שבת י"ז שהוצא צ"מ ז"ד ס"ק כ"ה) ואם נכלל בהיתר זו פתיחת אגרת בשבת ויש כמה שיטות
- (א) השו"ע הרב (ש"מ - י"ז) כתב שמותר משום שלא נקרא קורע אלא בדבר שנתחבר על ידי תפירה או אריגה בבגד או על ידי דבוק ניירות מה שאין כן בקריעת נייר שהוא גוף אחד. ולכן אם קורע שלא במקום דבק מותר לקרוע האגרת וראיתו מעור על פי החבית
- (ב) שיטת הבה"ל (ש"מ - י"ג ד"ה "אין שצריך") דלא שייך שם קורע על מנת לתקן כי אם כשקורע איזה דבר באמצע והוא צריך לתיקון שניהם וכעין שהיה במשכן ביריעות וראיתו מהמשנה (צ"ח ל"ג): דקריעת נייר אסור משום תיקון מנא מדרבנן אבל המדבק ניירות חייב והמפרק דוקא לשמש בשנים חייב ואחר כל זה חשש לדעת הפרי חדש (שהוצא ד"ה "הנייר") שיש איסור דאורייתא בפתיחת האגרת. ועיין עוד בשער הציון (ש"ז אות ס"ז) שכתב דבמקום צורך גדול יש לסמוך אמה שכתוב השע"ת דיכול להתיר פתיחת האגרת אפילו ע"י ישראל
- (ג) דעת החזו"א דאם עוסק להוציא מה שבתוך המעטפה משוי ליה כשובר קליפי אגוזים שאין סתירה בכלים אבל היכי דנשארה המעטפה ראויה ליתן בתוכה אף שאין דעתיה עלה אפשר דחשבא קריעה של תיקון ואסור ומיהו היכי דקרעים אינם ראויים לכולם ודאי מקלקל הוא ומותר
- (ד) ודעת האג"מ (ח - קכ"ז ע"פ ח) דמה שהתירו התוספתא קריעת עור על פי החבית לצורך שבת התירו אבל אגרת חתום שלא שייך צורך שבת לא התירו ואסור מדרבנן
- (ה) עיין בשו"ת חזון יחזקאל (י"ז - סלכ"ט) דהך עור שעל פי החבית בטל להחבית וכמו שלא שייך איסור קורע על החבית כמו כן לא שייך איסור קורע על העור משא"כ באגרת
- (ו) שיטת הפרי חדש (יורה דעה קי"ח) שהובא בבה"ל (ש"מ - י"ג ד"ה "הנייר") דישראל הפותח אגרת יש בזה חיוב חטאת דקריעת הנייר הוא מקלקל על מנת לתקן וחשיב מלאכה שאצ"ל והוא פסק כרבי יהודה והרמב"ם שהוא חייב ולכן השמיט הרמב"ם התוספתא של עור על פי החבית שהוא כרכי שמעון ושלא כהלכתא

II. עוד טעם להתיר משום תפירה שאינה של קיימא

- (א) יש מתירים תפירה שאינה של קיימא כדין קשר שאינה של קיימא אבל אין להתיר בפני עם הארץ (רמ"א ש"ז - ג) וכן פסק השו"ע הרב (שם סעיף ז) כשיטת רבינו יואל ולא כהמרדכי והריב"א ועיין בטור וכן משמע מהמ"ב (ש"מ - ס"ק מ"ד)
- (ב) ויש מחלוקת אם קשר או תפירה שאינו עשוי להתקיים רק עד שיקחנו הבעל הבית לביתו נקרא של קיימא ויש מחמירין בדבר אלא אם כן עשוי להתיר באותו יום (מ"ב ש"ז - ס"ק כ"ח הביא הלבוש להתירא והט"ז לאיסורא)
1. עיין בערוך השלחן (סעיף כ"ז) דקשר שנשארו לכמה ימים אחר הכביסה מ"מ מותר לכתחלה כיון דעשוי לכך שיפתחנו אחר הכביסה וזה כלבוש ומשמע דאין תלוי בזמן הקשר אלא בדעת העושה.
 2. ועיין בשו"ע הרב (ש"ז - ח) דמותרין להתירן בשבת אם קשרו סתם ואפילו קשרו לפני השבת זמן מרובה (כלבוש)
 3. ועיין בחיי אדם (כלל כ"ז - ד) דאפילו דעת הכובס שיתקיים ימים רבים מ"מ בדבר התלוי במחשבה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו (תוספות יצמות פ"ג:) כלבוש
 4. בספר פחד יצחק (מערכת אגרת דף ע"ט) כתב שמה שכתבו הרמב"ם ושו"ע (ש"מ - י"ד) לאסור לדבק או להפריד ניירות דבוקים אינו אלא באופן שנדבקו על דעת שישארו כל ימי קיומם ולכן אגרת הדבוקה בדבק או חתומה בטיט מותר מן הדין לפותחה בשבת.

וכן כתב בשו"ת חכם צבי (סוף סימן ל"ט) וכן כתב בנו בשו"ת יעבץ (חלק 3 - ק"מ) וכן כתב הט"ז (סוף סימן תק"ט) בשם המהרי"ל וכ"כ הא"ר להתיר ועיין בשע"ת (ש"ז ח"ה) שהביא השו"ת הר הכרמל דלדינא פוק חזי מה עמא דבר ע"י אינו יהודי מתירין ולישראל אסור וכ"ש אם הוא חותם שיש עליו אותיות בכתב אשורית. ועיין עוד שו"ת קול אליהו שכתב שאסור לפתוח האגרת אפילו על ידי גוי וכל שכן על ידי ישראל ותמה על המהרי"ל. ובביאורי הגר"א ובפמ"ג (תקי"ט) וכן בתפארת ישראל (מלאכת מוסק) ובמשנה ברורה (ש"מ - ס"ק מ"ח) ובביאור הלכה (ש"ס) כולם פסקו דאסור על ידי ישראל ועיין עוד באג"מ (ד - ע"ח) דאסור עשיית פתח בקופסאות חלב משום תיקון מנא ולא משום קורע

III. ועוד טעמים להתיר

- (א) עיין בבית יוסף (ש"ז ד"ה "מתירין צית הנולד") דלא מחייב משום קורע אלא על מנת לתפור ובפתיחת האגרת אינו על מנת לתפור וגם מקלקל דרך השחתה ויש כאן ב' שבותים ובמקום צורך גדול אפשר יש מקום להקל וזה רק סניף להיתר
- (ב) הרשב"א והר"ן כתבו על המשנה (שבת קמ"ו) שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי וטעם ההיתר הוא דכיון דבעלמא קיימא לן המקלקל פטור אבל אסור הכא משום צורך שבת מותר לכתחלה והכא נמי שקורע הנייר ומקלקלו לצורך שבת הוא ואפילו על ידי ישראל מותר ואין לומר דדוקא באוכלים התיירו אבל לא באגרת דהכף החיים (סימן ש"ד - ס"ק ה) הביא דעת הרשב"ן בראש השנה דאם השופר בתוך חבית שובר אותה כדין גרוגרות וכ"כ הרשב"ש (סימן ק"ס) וכן הרדב"ז בשם הרמב"ם (סימן ק"ל) התייר לשבור תיבה להוציא ממנה מה שצריך לשבת כשאבד המפתח וכל זה כנגד הפרי חדש. אבל מכל מקום לדברי האג"מ (ד - ק"ז - ח) דכיון שלא שייך צורך שבת בפתיחת האגרת אסור
- (ג) אסור לפתוח אגרת גם בעזרת אדים (steaming) שש"כ (כ"ח - ד)

IV. נוגע לאיסור תחום שבת ומוקצה

- (א) עיין במ"ב (ש"ז - ס"ק נ"ה) דאיסור תחום שבת גזירה שמא יאמר לא"י שיביא לו מחוץ לתחום אבל הכא באגרת לא שייך לומר כן שאינו יודע מי ישלח לו וגם י"ל דלא חשיב הנאה כיון שאינו נהנה מגופה של מלאכה עיין רש"י ותוס' (ד"ה "ולערב" צ"ח כ"ד): עיין בבה"ל (ש"ז ד"ה "טוב ליזהר")
- (ב) ועיין בספר תהלה לדוד (ש"ז - ח"ה ט) דכתב דכיון דאין הישראל נהנה מגוף האגרת ואין העכו"ם מתכוין בהבאתו מחו"ל אלא למלאות רצון השולח ולא כהובאו בשבילו אלא כבא בשביל ישראל זה דמותר לישראל אחר ועיין עוד באג"מ (3 - ע"ז) ובשו"ת מנחת שלמה (סימן ה)
- (ג) בזמנינו כשמביאין מהבי דואר אין זה בכלל דבר הבא מחוץ לתחום בשביל הישראל דהבי דואר הולכת שלא בשביל כונת מכתב זה ורק יש נוהגים לכלי לקבל מיד המביאו מהבי דואר ערוך השלחן (ש"ז - ה)
- (ד) ודעת רב משה פיינשטיין בענין זה שהובא בספר טלטולי שבת (דף ח) דבזמן הזה דלא משתמשין אינשי כלל לצור ע"פ צלוחית בנייר וכ"ש באגרת שבתוך מעטפה אף מתוך התחום יש לאסור ואין לחוש לדבר נחוץ לצורך הגוף ואסור לפתוח אגרת וגם אסור לקרותו ולטלטלו אף לאגרת שמתוך התחום וכ"ש מאגרת שמחוץ לתחום עיין בבה"ל (ש"ז ד"ה "טוב ליזהר") משמע שהוא סבר שיש איסור תחום שבת באגרת שלנו ולא ככל המתירים שהבאנו למעלה וצ"ע
- (ה) ולענין מוקצה עיין ברמ"א (תקט"ו - ט) דאם לא היה עליו דעתו מאתמול אע"ג דלית ביה איסור תחומין אסור משום מוקצה דכל של ישראל צריך הכנה מבעוד יום ועיין במ"ב (ס"ק ע"ז) דאינם מוקצה דהמשלח לא הוקצם מדעתו להקנותם ומצד המקבל דינו כפירות הפקר שבאו מחוץ לתחום שמותר לאכלו ומוקצה צריך להיות מוקצה לכל (למעשה) אני נוהג שלא לטלטל האגרת בשבת כדעת רב משה אבל מי שפותח אגרת בשבת במקום צורך גדול יש על מי לסמוך וכך שמעתי מרב ש. ז. ברין זצ"ל